

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 11
2025

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Рівне, 2025

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 11. Рівне : РДГУ, 2025. 70 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, в.о.ректора, Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук професор, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 12 від 22 грудня 2026 року).*

діяльності (в тому числі її складових), впливає на структуру процесу мислення й змінює його характеристики, що має вплив на результати процесу навчання. При цьому досягнення чи невдачі в свою чергу породжують нові емоційні переживання через відображення в наступних когнітивних оцінках. Особливої актуальності вплив психоемоційних станів на навчальну діяльність набуває в умовах війни.

Висновок. Психоемоційний стан є ключовою категорією психологічних досліджень, оскільки відображає інтеграцію емоційних, когнітивних та фізіологічних процесів, що визначають поведінку та діяльність людини. Його вивчення дозволяє глибше зрозуміти механізми адаптації особистості до різних життєвих умов, виявити фактори стресостійкості та психічного здоров'я, а також розробити ефективні методи психологічної допомоги й саморегуляції. Наукове дослідження психоемоційних станів має не лише теоретичне, а й практичне значення: воно сприяє формуванню професійної компетентності, розвитку особистісної зрілості та підвищенню якості життя. Таким чином, психоемоційний стан виступає фундаментальною основою для розуміння психологічних закономірностей і є важливим орієнтиром у сучасній психологічній науці та практиці.

Список використаних джерел

1. Вавринів О., Христюк О. Дослідження психоемоційних станів особистості під впливом стресогенних факторів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна)*. 2023. №2. С. 11-15.
2. Волков Д.С. Індивідуально-типологічні особливості рельєфу психічного стану особистості юнаків. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Психологія»*. 2010. №9/1. Вип. 16.с. 15-22.
3. Гаврилькевич В., Фірстова О. Емоційні стани особистості: теоретичне дослідження феномену. *Науковий журнал «Психологічні травелогі»*. 2023. №2. С. 41-50.
4. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т.5: Р-Т / уклад.: Р.В.Болдирев та ін.; редкол. О.С.Мельничук (голов. ред.) та ін. Київ: Наук. думка, 2006. 704с.
5. Максименко С.Д. Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості / за ред. С.Д. Максименка. Київ: ТОВ «КММ», 2007. 296 с.
6. Титович А. Психічний стан як характеристика психічної діяльності спортсмена. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. №5 (69). С. 183-193.

УДК 159.922.7:316.614.5

ВПЛИВ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН НА ОСОБИСТІСТЬ ПІДЛІТКА

Корчагіна Аліна, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальність 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Дзеджера О.В., старший викладач

Постановка проблеми. Підлітковий вік є одним із найважливіших періодів розвитку особистості. Саме в цей час з нею відбуваються складні зміни: змінюється світогляд і бачення світу, формується характер, з'являється прагнення до самостійних рішень і незалежності. Усі ці трансформації відбуваються на тлі взаємодії з батьками. Від того, наскільки дитячо-батьківські відносини є теплими, поважними та підтримувальними, залежить психологічний стан підлітка, його самооцінка і самопочуття. Проте труднощі перехідного етапу (емоційна вразливість, нестриманість, прагнення незалежності і дорослості тощо) нерідко негативно позначаються на взаєминах між ним і батьками, призводять до непорозумінь і конфліктів.

Зазначені обставини зумовлюють актуальність проблеми дитячо-батьківських відносин у контексті детермінації розвитку особистості в підлітковому віці.

Мета дослідження – дослідити особливості дитячо-батьківських відносин та можливості їх впливу на розвиток особистості підлітка.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «відносини» розуміється ставлення особистості до того, що її оточує. У соціальних спільнотах (а до них належить і сім'я) відносини – це взаємна позиція однієї особистості до іншої [6, с. 121]. У численних дослідженнях сімейних відносин доведено, що у різних сім'ях вони мають свої особливості, зумовлені специфікою кожної сім'ї.

Найважливішу підсистему відносин у сім'ї складають дитячо-батьківські відносини. Вони є безперервними, тривалими, опосередкованими віковими та індивідуальними особливостями дитини і батьків. У своїй праці Л. Седіна зазначає, що відносини між дитиною та батьками відіграють ключову роль у становленні її особистості [5].

Як зазначають О. Азаркіна та О. Булгакова, такі відносини є найважливішою детермінантою психічного розвитку і процесу соціалізації дитини і визначаються характером емоційного зв'язку з батьками (емоційного прийняття-неприйняття дитини (батьківська, материнська любов); прихильністю дитини до батьків). Їх зміст обумовлюють: мотиви виховання і батьківства; міра залученості батьків і дитини в дитячо-батьківські стосунки; задоволення потреб дитини, турбота і увага до неї батьків; стиль спілкування і взаємодії з дитиною, особливості прояву батьківського лідерства; спосіб вирішення проблемних і конфліктних ситуацій; підтримка автономії дитини; соціальний контроль: вимоги і заборони, їх зміст і кількість; спосіб контролю; санкції (заохочення і підкріплення); батьківський моніторинг; міра стійкості і послідовності (суперечності) сімейного виховання [2].

Інтеграційними показниками дитячо-батьківських відносин є:

1) батьківська позиція, що обумовлена характером емоційного прийняття дитини, мотивами і цінностями виховання, образом дитини, образом себе як батька (матері), моделями ролевої батьківської поведінки, мірою задоволеності батьківством (материнством);

2) тип сімейного виховання, що визначається параметрами емоційних стосунків, стилем спілкування і взаємодії, мірою задоволення потреб дитини, особливостями батьківського контролю і мірою послідовності в його реалізації;

3) образ батька і матері як вихователів і образ системи сімейного виховання у дитини [2, с. 103].

Батьківська позиція – це реальна спрямованість виховної діяльності батьків, яка є цілісним утворенням, виникає під впливом мотивів виховання і виявляється у ставленні до дитини, що може виступати як:

- прийняття-відкидання (відображає емоційне ставлення до дитини);
 - кооперація (відображає соціально бажаний результат);
 - симбіоз (відображає міжособистісну дистанцію у спілкуванні);
 - авторитарна гіперсоціалізація (відображає форму та напрям контролю за поведінкою дитини);
 - маленький невдаха (відображає особливості сприйняття та розуміння дитини батьками)
- [3].

На основі батьківської позиції виробляється стиль сімейного виховання. Він тісно пов'язаний із емоційним ставленням батьків до дитини, атмосферою у родині та тим, наскільки батьки усвідомлюють свої цілі у вихованні. Це не просто набір правил чи реакцій, а ціла система, яка охоплює способи, методи і підходи до взаємодії з дитиною. На стиль виховання також впливають особистісні риси батьків, їхні уявлення про дитину, очікування від неї та ступінь емоційного зв'язку [7]. М. Павлюк підкреслює важливість усвідомленого виховання, яке базується на певній якості батьківського ставлення: підтримці, довірі, стабільності. Дослідниця вважає, що тип батьківського ставлення до дитини має визначальний вплив на її психоемоційний розвиток і поведінку. У цьому контексті вона звертає увагу на такі типи батьківського ставлення, як:

- гіпопротекція – батьки майже не звертають уваги на дитину, не цікавляться її життям, проблемами чи захопленнями; дитина зазвичай відчуває себе покинутою й непотрібною, що може спровокувати неадекватну (як, правило, занижену) самооцінку, спонукати до пошуку уваги в сумнівних компаніях;

- домінуюча гіперопіка – батьки постійно контролюють дитину, обмежують її свободу, не дають змоги приймати власні рішення, через що дитина може стати невпевненою в собі, боятись помилок та бути залежною від думки дорослих;
- потурання в гіперопіці – батьки ставлять дитину у центр всього, виконують усі її бажання; діти здебільшого мають завищені очікування щодо життя і людей, але при цьому не вміють самі досягати цілей;
- емоційне нехтування (відторгнення) – батьки виявляють холодність, відстороненість або навіть агресивність по відношенню до дитини (критикують, порівнюють з іншими, знецінюють її зусилля); у результаті дитина відчуває себе «не такою», недостойною любові, що може стати причиною внутрішніх конфліктів і комплексів;
- підвищена моральна відповідальність – батьки очікують від дитини надто багато, змушують бути ідеальною, відповідальною за все; це викликає в дитині постійний стрес, почуття провини та страх не виправдати очікування і може призвести до емоційного вигорання;
- жорстоке поводження – проявляється у фізичних покараннях, приниженнях, байдужості батьків до емоційних потреб дитини; таке ставлення надзвичайно травмує дитину, може сприяти формуванню агресивної або замкнутої поведінки [4].

Н. Атаманчук та Т. Пільгук наголошують, що стосунки між батьками та підлітком є основою для формування його особистості. Вони підкреслюють, що саме емоційна підтримка, довіра та взаєморозуміння в родині створюють у дитини відчуття безпеки, стабільності, цінності. Коли підліток відчуває, що його люблять, розуміють і приймають таким, яким він є, у нього формується позитивна самооцінка, з'являється впевненість у собі та здатність будувати здорові стосунки з іншими [1]. Натомість, коли між підлітком і батьками немає порозуміння, поваги та довіри, це може мати серйозні наслідки для його розвитку. Такі дисгармонійні взаємини нерідко стають причиною внутрішніх конфліктів, труднощів у спілкуванні та різних поведінкових порушень. Це може проявлятися у зниженій самооцінці, емоційній нестабільності, агресивності, тривожності, замкнутості, депресивних станах або навіть у соціальній ізоляції.

З іншого боку, гармонійне, тепле виховання закладає основу для здорового емоційного розвитку. Якщо батьки проявляють до дитини повагу, підтримують її у складних ситуаціях, цікавляться її почуттями та думками, це допомагає формувати внутрішню стійкість, розвиває впевненість у собі, відкритість до світу, а також сприяє появі зрілої, відповідальної особистості, готової до дорослого життя [1].

Висновок. У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що дитячо-батьківські відносини відіграють важливу роль у формуванні особистості підлітка. Саме в цей період діти особливо чутливі до ставлення з боку батьків. Гармонійні взаємини, засновані на довірі, повазі й підтримці, сприяють розвитку впевненої, емоційно стабільної та соціально активної особистості. Проте брак розуміння та уваги з боку батьків може призводити до психологічних проблем, замкнутості, агресії чи низької самооцінки. Різні стилі виховання та батьківського ставлення по-різному впливають на дитину, тому батькам важливо усвідомлювати, як саме їхнє ставлення формує поведінку та внутрішній світ підлітка. Усвідомлення цього може допомогти уникнути багатьох труднощів та побудувати здорові стосунки в сім'ї.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Н., Пільгук Т. Особливості взаємовідносин батьків та підлітків. *Методичні рекомендації для студентів педагогічних закладів, соціальних педагогів, психологів*. Полтава, 2014. 24 с.
2. Булгакова О. Ю., Азаркіна О. В. Теоретичні основи вивчення дитячо-батьківських стосунків у психологічних дослідженнях. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Сер.: Психологія. 2020. Т. 31 (70). № 3. С. 100–104.
3. Ікуніна З. І. Дитячо-батьківські відносини як сукупність взаємних позицій, настанов дітей та їхніх батьків стосовно один до одного. *Наука і освіта*. 2008. № 8/9. С. 89–92.
4. Павлюк М. Соціально-психологічні чинники дитячо-батьківських стосунків в умовах карантину. *Актуальні проблеми психології*. Т. 11. № 21. 2020. С. 290–308.

5. Седіна Л. Дитячо-батьківські відносини як чинник формування особистості дитини. *Соціально-психологічні технології розвитку особистості* : зб. наук. пр. за матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів та студ. Херсон : ХДУ, 2023. С. 282–287. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/items/fd36aac3-d227-4b8d-8163-4362a112cd51> (дата звернення: 14.05.2025).

6. Цуркан Т. Г. Взаємини дитини і батьків як визначальний фактор впливу на формування особистості. *Наука і освіта*. 2015. № 3. С. 120–125.

7. Яблонська Т. Дитячо-батьківські взаємини як чинник розвитку ідентичності дитини. *Актуальні проблеми психології*. Т.9. №9. 2016. С. 589–598.

УДК 159922.73:316.61

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПСИХОТРАВМАТИЧНИХ СИТУАЦІЙ

Кибукевич Т. В., здобувач ОС «бакалавр», 3 курсу,
спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія),

Науковий керівник: Касаткіна-Кубишкіна О. В., канд. психол.наук, доцент

Постановка проблеми. Проблема формування позитивного ставлення до себе у дітей молодшого шкільного віку набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних і політичних трансформацій, які супроводжуються зростанням кількості психотравматичних ситуацій. Такі обставини безпосередньо впливають на емоційний стан дітей, їх поведінкові реакції та ставлення до себе, що створює значні перешкоди для нормального психічного розвитку. Молодші школярі, які перебувають на початкових етапах формування самооцінки, Я-концепції та соціальних ролей, є особливо вразливою групою в цьому контексті. Саме тому питання розвитку у них позитивного самосприйняття та ставлення до себе є одним із найважливіших напрямів сучасної психології і педагогіки. Адже позитивне ставлення до себе виступає основою психічного здоров'я, підвищеної стресостійкості та здатності конструктивно взаємодіяти із соціумом. Водночас, відсутність достатньо обґрунтованих теоретичних і практичних механізмів психокорекції дітей, які пережили психотравматичні події, ускладнює вирішення цієї проблеми. Значний внесок у вивчення окремих аспектів даної теми зробили такі науковці, як І. Бех, С. Больман, М. Боришевський, Н. Бортнік О.Бойко, Н. Видолоб, І. Головська, проте потреба в глибшому комплексному дослідженні залишається актуальною.

Метою даної роботи є визначення поняття самоствавлення та вивчення особливостей формування позитивного ставлення до себе у молодших школярів, які зазнали психотравматичних впливів, а також сформулювати психокорекційні рекомендації і методики, спрямовані на подолання негативних наслідків травмуючих подій і підтримку гармонійного розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодший шкільний вік характеризується особливою важливістю для становлення особистісної ідентичності, емоційної стабільності та формування самооцінки. Самоствавлення розглядається як комплекс внутрішніх уявлень, оцінок і емоційних переживань, пов'язаних із власною особистістю [3, с.129]. Позитивне ставлення до себе у цьому віці включає відчуття власної цінності, компетентності, прийняття емоцій та реалістичне сприйняття своїх сильних сторін. Враховуючи високу емоційну чутливість і вразливість до соціальної оцінки, діти потребують особливої підтримки з боку дорослих – батьків, педагогів, психологів [5, с.32]. Вчасне втручання має запобігти формуванню стійких негативних патернів самосприйняття, які можуть мати тривалі негативні наслідки для психічного здоров'я.

Психотравматичні чинники займають ключове місце у вивченні впливу негативних подій на розвиток особистості, особливо в молодшому шкільному віці. Серед найбільш поширених психотравмуючих ситуацій – насильство, втрата близьких, сімейні конфлікти, зміни місця проживання, а також масштабні соціальні явища, зокрема війна і соціальна ізоляція [4]. Ці стресові події значно впливають на психіку дитини, формуючи негативні емоційні реакції, що з часом можуть закріпитись і суттєво перешкоджати нормальному розвитку самосприйняття. Наслідком є зниження самооцінки, порушення соціальної адаптації, підвищення ризику

ЗМІСТ

Байда Анастасія Вплив музики на емоційну сферу особистості	3
Василюк Юлія Особливості переживання самотності молоддю	5
Герасимюк Анна Вплив методів арттерапії на емоційний стан підлітка	8
Глюза Катерина Чинники розвитку життєстійкості особистості	10
Головіна Оксана Реабілітація проявів ПТСР засобами арттерапії	13
Гопанчук Юлія Від травми до стійкості: травма-орієнтований підхід як шлях до благополуччя молодших школярів	15
Даниш Олена Наукові підходи до визначення поняття та сутності резильєнтності	18
Карплюк Віктор Психологічні фактори розвитку самооцінки в юнацькому віці	22
Конончук Анастасія Прокрастинація як бар'єр у прийнятті рішень здобувачами вищої освіти в умовах невизначеності	23
Король Олена Психоемоційний стан як ключова категорія психологічних досліджень	26
Корчагіна Аліна Вплив дитячо-батьківських відносин на особистість підлітка	30
Кибукевич Т. Формування позитивного ставлення до себе у молодших школярів як ключовий аспект подолання наслідків психотравматичних ситуацій	33
Кудак Микола Детермінанти конфліктності особистості у юнацькому віці	36
Лаврук Людмила Теоретичний аналіз проблеми сімейного насильства та його психологічних чинників	38
Ланевич Ян Інтерпсихічна зумовленість прагнення молоді до удосконалення фізичного «Я»	40
Мацкевич Ольга Стосунки як базова потреба людини в юнацькому віці	42
Мороз Софія Креативність молодших школярів як потенціал для успішної адаптації в умовах нестабільності: умови та механізми розвитку	45
Ничипорчук Іван Психологічні особливості формування толерантного ставлення до ветеранів з тілесними ушкодженнями	47
Опанасюк Вікторія Огляд сучасних підходів та методик психологічного супроводу дітей з РАС у дошкільному віці	49
Редько Вероніка Психологічні та гендерні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	53
Хименко Андрій Психологічні особливості роботи з людьми, що пережили втрату	55
Шарафан Назарій Зміст психологічної готовності студентської молоді до волонтерської діяльності	56
Шмига Анастасія Особливості формування самооцінки у юнацькому віці: вплив міжособистісної взаємодії та воєнних чинників	59
Юрченко Катерина Чинники формування та психологічні наслідки цифрової залежності в юнацькому віці	62
Янко Елеонора Психологічні фактори булінгу серед підлітків	64

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 25.12.2025 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 5,3 Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2458 від 30.03.2006 р.